

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικό και Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ερμηνεία και Ερμηνευτική της Καινής Διαθήκης

Ενότητα 1: Φωνή βοώντος εν τη ερήμω: ετοιμάσατε την οδόν του Κυρίου (ησ. 40, 1):

«εναλλακτική» σύλληψη του «ευ-αγγελίου» των ευαγγελίων στη σχολική τάξη

Σωτήριος Δεσπότης

Θεολογική σχολή, Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A. Εισαγωγικά.....	3
1. ΣΧΕΔΙΟ-ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΦΑΣΕΩΝ.....	7
2. Σχέδιο Αναλυτικών Προγραμμάτων (5Η – 10Η ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ).....	7
B. ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.....	9
1. Προϋποθέσεις Σύλληψης του Ευ-αγγελίου των Ευαγγελίων.....	9
2. Προετοιμασία του «Εισηγητή»-Εξηγητή.....	11
3. Παρουσίαση του Κειμένου.....	13
ΕΠΙΜΕΤΡΟ.....	15

«ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ» ΣΥΛΛΗΨΗ ΤΟΥ «ΕΥ-ΑΓΓΕΛΙΟΥ» ΤΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΩΝ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΤΑΞΗ¹

A. Εισαγωγικά

Παρότι ο Ιωάννης ο Πρόδρομος ήταν γιος ευλαβούς ιερέως (του Ζαχαρία· Λκ. 1, 6) και γόνος θαύματος που πραγματοποιήθηκε στο Ναό, στρέφει τα νώτα του στο Άγιον Όρος της Σιών και το σύστημα των θυσιών που προσφέρονταν εκεί για να εξιλεώσουν τον Θεό, και κατευθύνεται στην έρημο του Ιορδάνη, ελεύθερος από κάθε είδους εξασφάλιση και εξάρτηση. Εκεί, στο σημείο από το οποίο μετέβη ο Ιησούς του Ναυή στη Γη της Επαγγελίας (Ιησ. 3, 1-17) και ο Ηλίας αναλήφθηκε κάθετα στην επουράνια «πολιτεία» (Δ' Βασ. 2, 1-18), πραγματοποιεί την προφητεία του Ησαΐα. Ο προφήτης παρότι στο κεφ. 39 αναγγέλλει Κρίση των «εκλεκτών» και κατάρρευση του Ομφαλού της γης, της Σιών, στο κεφ. 40 επαγγέλλεται ελπίδα σωτηρίας/αποκατάστασης όσων βρίσκονται στα βαβυλωνιακά στρατόπεδα συγκέντρωσης μέσω μιας νέας εξόδου από τη χώρα όπου λατρεύονται οι αστέρες στην πραγματική Γη της Επαγγελίας². Για το σκοπό αυτό πρέπει να πληρωθεί κάθε φαράγγι της ανθρώπινης ύπαρξης και κάθε όρος αυτάρκειας και αλαζονείας να ταπεινωθεί³. Έτσι μόνον θα έλθουν ο Κύριος και η δόξα-το φως Του. Σε αντίθεση προς την Κοινότητα του Κουμράν, η οποία είχε ως «σημαία» της το ίδιο χωρίο, την εμπειρία της *μετάνοιας*, της μεταβολής και αλλαγής που κόμιζε η Φωνή του Λόγου (ο Πρόδρομος) μπορούσε να τη βιώσει οποιοσδήποτε (Λκ. 3, 7-14). Αρκούσε το να απαλλαγεί από την ψευδαίσθηση ότι εκ γενετής - εξ αίματος ανήκει στον εκλεκτό λαό (Λκ. 3, 8) και να αποφασίσει ότι δεν αρκεί η προβλεπόμενη από το Νόμο θυσία (το να «ανάψει ένα κεράκι στην Εκκλησία») αλλά το να ξαναγεννηθεί («να αλλάξει τα φώτα του»), εξομολογούμενος/ εξαγορεύοντας τις ενοχές του και βυθίζοντας το κορμί του στα ορμητικά δροσερά νερά του Ιορδάνη.

Μια αντίστοιχη φωνή στην έρημο των σύγχρονων πολυπολιτισμικών και πολυθρησκευτικών μεγαλουπόλεων καλείται να υψώσει καθέννας που «κόντρα στο ρεύμα» τολμά σε όσους γεννήθηκαν αλλά ίσως δεν έγιναν ποτέ Ορθόδοξοι να γίνει *μετά Χριστόν προφήτης*: ένας «καθολικώς διαμαρτυρούμενος ορθόδοξος» που «ραπίζει» την αλαζονεία της εξουσίας

¹ Πρόκειται για Εισήγηση σε Σεμινάριο του Διορθόδοξου Κέντρου Πεντέλης (06.12.09) ενώπιον λειτουργών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης για τον τρόπο διδασκαλίας της Κ.Δ. Γι' αυτό και σε ορισμένα σημεία έχει διατηρηθεί ο χαρακτήρας της προφορικής Εισήγησης.

² Είναι αξιοσημείωτο ότι από το 1892 οπότε και κυκλοφορείται το υπόμνημα του Bernard Duhm (1892) και επί έναν αιώνα το Βιβλίο του Ησαΐα διαιρούνταν σε τρεις αυτόνομες ενότητες (Πρωτοησαΐα κεφ. 1-39, Δευτεροησαΐα 40-55, Τριτοησαΐα 56-66). Αντιθέτως, η υφηγεσία του Ulrich Berges, *Das Buch Jesaja. Komposition und Endgestalt*, (HBS 16) Freiburg-Basel-Wien: Herder 1998 εκλαμβάνει το προφητικό αυτό βιβλίο ως ένα αρμονικό σύνολο-σύμπαν, προϊόν επεξεργασίας η οποία διήρκεσε μισή χιλιετιήδα. Ο πυρήνας του έργου, ο οποίος συγκροτεί τις δύο αυτοτελείς καταρχάς ενότητες 1-32 και 40-66 σ' ένα σύνολο, συνίσταται στα **κεφ. 36-39**, τα οποία μέχρι πρότινος παραθεωρούνταν ως ιστορικό επίμετρο, καθώς περιγράφουν με πεζό λόγο (γι' αυτό και διαφοροποιούνται από τα υπόλοιπα ποιητικά κείμενα) γεγονότα γνωστά από το Δ' Βασ. 18-20. Με τα κεφ. όμως αυτά αποδεικνύεται έμπρακτα στον Ησαΐα το τέλος όσων υπερδυνάμεων στηρίζουν αλαζονικά την πεποίθησή τους στη στρατιωτική τους υπεροπλία. Μετά τα κεφ. 36-39 (κεφ. 52· πρβλ. Δ' Βασ. 24-25), τα οποία κατακλείονται με την προφητεία της εξορίας στη Βαβυλώνα (39, 6-8), σε αντίθεση προς τον Ιεζεκιήλ και τον Ιερεμία δεν περιγράφεται η καταστροφή της Ιερουσαλήμ. Ενώ το βιβλίο εισάγεται με τον ταλανισμό της αμαρτωλής Πόλης (1, 21), στο κομβικό αυτό σημείο δεσπόζει η *παράκληση*, ο Ευαγγελισμός του τυφλού και κωφού Ιακώβ/Ισραήλ. Στο κέντρο αυτής της ενότητας (κεφ. 40-48) εντοπίζεται η κλήση του Χριστού Κύρου (44, 1- 45, 4), ο οποίος πραγματοποιεί τις προφητείες του ίδιου του Ησαΐα για την καταστροφή της Βαβέλ. Προβάλλει επιπλέον ο γνωστός *Δούλος του Κυρίου*, ο οποίος επιτελεί την παγκόσμια αποστολή του φωτισμού των εθνών μέσω του πάθους του.

³ Πρβλ. Klaus Koch, *Οι Προφύτες*, Μτφρ. Π. Αντωνοπούλου, Αθήνα: Αρτος Ζωής 2009, 450 κε.

παρακαλώντας (παρηγορώντας) ταυτόχρονα τον «εξόριστο αλλοδαπό» λαό. Είναι αξιοσημείωτο ότι σήμερα ενώ για τους «εκτός της Εκκλησίας» η φράση μετά Χριστόν προφήτης (παρά την παρουσία μορφών όπως ο πατήρ Παΐσιος, ή ο πατήρ Πορφύριος) έχει αποκτήσει ειρωνική χροιά, στους «εντός» οι Χαιρετισμοί της Παναγίας παρά τη βιβλική τους γλώσσα είναι δημοφιλέστεροι από τη μελέτη της ίδιας της Α.Γ. Επιπλέον στη γλώσσα του Νεοέλληνα το μεν **βιβλικός/αποκαλυπτικός** ως επιθετικός προσδιορισμός σχεδόν πάντα συνδέεται με την καταστροφή και όχι με την κατεξοχήν ελπίδα, το δε **γραφικός** (όταν αναφέρεται σε πρόσωπο) δεν προσδιορίζει εκείνον που ερευνά την Γραφή για να σηματοδοτήσει το παρόν και το μέλλον τού ίδιου και του Κόσμου του, αλλά τον ευρισκόμενο εκτός τόπου και χρόνου. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι ο μόνος χώρος για τον οποίο ο Νεοέλληνας δεν ρωτά «πότε αρχίζει αλλά πότε τελειώνει» είναι η «Εκκλησία» - η (θεία) Λειτουργία. Η συμμετοχή του σε αυτή εξαντλείται με την **ατομική** θεία Κοινωνία του Σώματος και του Αίματος και δεν εγκαινιάζεται με τη μεταβολή του λόγου του Λόγου σε ζωή και συν-ύπαρξη, μαρτυρία και μαρτύριο που τελεσιουργείται κατά το πρώτο βασικό και αναπόσπαστο μέρος της Ευχαριστίας, το οποίο έχει «υποβιβαστεί» σε *Λειτουργία των Κατηχουμένων* προορισμένη για κάποιους άλλους προσήλυτους στις εξωτικές ηπείρους!

Στην καθ' ημάς Ανατολή θεωρώ ότι πάρα πολλά στην ανακάλυψη της Ορθοδοξίας θα συνεισέφερε η αποκάλυψη και συνάμα **ανακάλυψη** του *ευ-αγγελίου* που έχουν τη δυνατότητα να εκπέμψουν τα Ευαγγέλια στο σύγχρονο έφηβο μέσω μιας εκ βάθρων αναθεώρησης του τρόπου που διδάσκεται η Παλαιά και η Καινή Διαθήκη στα Σχολεία. Αυτός είναι άλλωστε ο χώρος όπου πλέον οι νέοι πολίτες ακούνε κάτι για την Ορθοδοξία χωρίς όμως ουσιαστικά η ύπαρξή τους να **πληροφορηθεί** (να βεβαιωθεί και να ικανοποιηθεί πλήρως < πλήρης + φορώ < φέρω) και οι ίδιοι να **κατηχηθούν** (< ηχώ δυνατά, αφυπνιστικά) για πράγματα (= πραγματικότητες) θανάτου και ζωής που αξίζει πραγματικά να **παρακολουθήσουν** βιωματικά/εμπειρικά (= ακολουθήσουν από πολύ κοντά: Λκ. 1, 1-4⁴), αφού σε έναν κόσμο ρευστό, όπου τα πάντα είναι σχετικά και ο καθένας «κουβαλάει τη δική του αλήθεια» (αρχή της μετανεωτερικότητας), απαντούν με **α-σφάλεια** όχι απλώς στο πώς να ζήσω αλλά στο γιατί ζω: ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύ[σ]ητε ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες **ζώην** ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ (Ιω. 20, 31). Μέχρι σήμερα κατά τη διδασκαλία τού μαθήματος των Θρησκευτικών ακολουθείται μια γραμμική μέθοδος⁵ η οποία δίνει την εντύπωση στα παιδιά που γεννήθηκαν (αλλά, όπως ήδη τονίσθηκε) δεν

⁴ Πρόκειται για όρους-κλειδιά που χρησιμοποιεί ο Λουκάς στην Εισαγωγή του δότμου έργου του για να σημάνει το συγκλονιστικό γεγονός της σωτηρίας του Σύμπαντος που ευαγγελίζονται ο Χριστός και η Εκκλησία, οι οποίοι σήμερα έχουν πλήρως μεταλλαχθεί-αλλοιωθεί: πληροφορούμαι-πληροφορική, παρακολουθώ, πράγματα συνδέονται κατεξοχήν με τις ειδήσεις που διαδίδουν τα ΜΜΕ.

⁵ Στην Α' Γυμνασίον διδάσκεται η Π.Δ., στη Β' η Κ.Δ. και στη Γ' η Εκκλησιαστική Ιστορία. Στην Ευρώπη το μοντέλο αυτό μετάδοσης βιβλικών πληροφοριών/ γνώσεων, παρότι επιχειρούσε υπαρκτικές προεκτάσεις και εφαρμογές στο παρόν, ξεπεράστηκε ως κηρυγματικό και μονολογικό. Το διαδέχθηκε η ερμηνευτική βιβλική διδακτική, η οποία προσπάθησε να μυήσει τους μαθητές στην ιστορικοκριτική μέθοδο. Απέτυχε, όμως, διότι ακριβώς δεν μπορούσε να εκσυγχρονίσει, να μετα-φράσει τα βιβλικά γεγονότα στον κόσμο των μαθητών και έτσι να τα ερμηνεύσει. Γι' αυτό εφαρμόστηκαν διδακτικές μέθοδοι που προσπαθούν να **φέρουν σε διάλογο** (να διαδικτυώσουν) **τα βιβλικά γεγονότα** με τη σύγχρονη προβληματική και ερμηνευτική της ύπαρξης αλλά και της εμπειρίας. Τα βιβλικά κείμενα διδάσκονται επί τη βάσει κεντρικών θεολογικών (π.χ. το περί Θεού ερώτημα, Βασιλεία του Θεού) ή εμπειρικών θεμάτων (π.χ. Πίστη και εμπιστοσύνη). Σήμερα που η ανάγνωση της Α.Γ. δε θεωρείται πλέον μια παθητική υπόθεση (κάτι σαν να ακούει κάποιος μουσική), αλλά ως παραγωγική διαδικασία (σαν να συνθέτει κάποιος μουσική), και με δεδομένο το γεγονός ότι οι μαθητές είναι ως επί το πλείστον αγνωστικιστές έναντι του Θεού, οι μαθητές ενθαρρύνονται να διαλεχθούν με τα βιβλικά κείμενα, χωρίς να τους προσφέρεται εκ των προτέρων ένα νόημα. Οι ερωτήσεις των μαθητών αποτελούν μέρος της βιβλικής ιστορίας. Ο στόχος αυτής της προσέγγισης είναι να γίνουν οι μαθητές από άτομα, υπεύθυνα και ώριμα **πρόσωπα**. Ο εισηγητής της Διδακτικής της Ελπίδας Ingo Baldermann (*Die Bibel-Buch des Lebens. Grundzüge biblischer*

έγιναν ίσως ακόμη ορθόδοξα ότι τα βιβλικά γεγονότα συνέβησαν μια φορά και έναν καιρό, όπως και τα γεγονότα της Μυθολογίας ή της Ιστορίας, αλλά δεν έχουν καμία σχέση με τον δικό τους «μαγικό»-μεταμοντέρνο κόσμο. Αντί να είναι η Α.Γ. ένας έσοπτρο όπου κάποιος αναγνωρίζει ξεκάθαρα τον εαυτό του (την τραγικότητά του αλλά και συνάμα το μεγαλείο)⁶ και ταυτόχρονα την **Εικόνα** (Ikon) που τον μεταμορφώνει σε αυθεντικό πρόσωπο χορηγώντας του μια εντελώς **άλλη** προοπτική, μεταβάλλεται απλώς σ' ένα «αραχνιασμένο» παράθυρο που κάποτε μισανοίγει προκειμένου σε περιόδους κρίσης όχι να ανακαλύψει κάποιος τον Χριστό αλλά να αποκρυπτογραφήσει τον Αντίχριστο.

Εξ αφορμής της εισαγωγής της διδασκαλίας του μαθήματος των Ορθοδόξων Θρησκευτικών στα Γυμνάσια του κρατιδίου της Έσσης της Γερμανίας (περιοχή Φρανκφούρτης) συνέταξα αναλυτικά προγράμματα τα οποία αποσκοπούσαν εκτός των άλλων στην προβολή της εμπειρίας της Ορθοδοξίας σε ένα κλίμα πολυθρησκευτικό και πολυπολιτισμικό και τη βίωση αυτής (της εμπειρίας) σ' ένα Σχολείο που κυριαρχεί καθημερινά ο διάλογος με τις άλλες δύο θρησκευτικές Ομολογίες (Ρωμαιοκαθολικισμός-Προτεσταντισμός), με τις λοιπές θρησκείες (κατεξοχήν το Ισλάμ, αφού είναι πλέον είναι έντονη η παρουσία Μουσουλμάνων στην Ευρώπη), αλλά και με όλα τα άλλα γνωστικά αντικείμενα, αφού η Θεολογία δεν είναι δυνατόν να συνιστά έναν χώρο στεγανοποιημένο και ομογένεοποιημένο, μια «Έντατική» της ανθρώπινης οντότητας όπου κάποιος καταφεύγει σε περιόδους Κρίσης απλώς για να αποφύγει τον θάνατο. Ακριβώς επειδή τα (αναλυτικά) προγράμματα έπρεπε να κινούνται - να «τρέχουν» παράλληλα με αυτά των δύο άλλων χριστιανικών Ομολογιών προκειμένου να πραγματοποιούνται συνδιδασκαλίες, ως κατεξοχήν κοινός τόπος και σημείο αφετηρίας διαλόγου και συζήτησης έπρεπε να χρησιμοποιηθεί **η κοινώς αποδεκτή Αγία Γραφή**. Όσον αφορά μάλιστα στην Παλαιά Διαθήκη, αυτή συνιστά την κοινή πλατφόρμα επικοινωνίας και με τις άλλες δύο μονοθεϊστικές θρησκείες, τον Ιουδαϊσμό και το Ισλάμ. Σημειωτέον ότι και οι τρεις επικαλούνται ως πατριάρχη τους τον Αβραάμ. Επειδή όμως τελικά *η αγ. Γραφή δεν είναι η ανάγνωσις, αλλ' η κατανόησις*⁷ (αφού θεωρητικά την γνωρίζει κυριολεκτικά «απ' έξω και μάλιστα ανακατωτά» ο Διάβολος αλλά και οι σταυρωτές του Χριστού· Λκ. 4, 10-11), επί τη βάση της λατρευτικής-πατερικής ερμηνείας της μου δινόταν ταυτόχρονα η ευκαιρία να καταθέσω τη μαρτυρία μου αναφορικά με την «ορθόδοξη» κατανόηση του Χριστιανισμού.

Το σχέδιο που εφαρμόζεται στα Αναλυτικά Προγράμματα έχει τρία στάδια (βλ. **Σχέδιο I**). Η θεματική ενότητα κάθε τάξης ξεκινά από το «τώρα» των μαθητών, από μια καθοριστική εμπειρία που συνδέεται είτε με την **εξωτερική φύση** - τον κόσμο (που ως μάνα μάς περιβάλλει και συνιστά την πρώτη Αγία Γραφή καίτοι «βίβλος εσφραγισμένη» για το σύγχρονο άνθρωπο)⁸, είτε την

Didaktik [1980]) ορθά τονίζει ότι ο διαλογικός χαρακτήρας ανήκει στην ουσία της βιβλικής θεολογίας, όπως επίσης και η διαλεκτική διαφορετικών απόψεων και φωνών. Ο G.Theissen (Die Bibel an der Schwelle zum dritten Jahrtausend nach Christus. *Theologia Practica, Zeitschrift für praktische Theologie u. Religionspädagogik* 27 [1992] 4-23), αφού επισημάνει το πολυπολιτισμικό υπόβαθρο της Κ.Δ. και της Πρώτης Εκκλησίας, προσπαθεί να συμβιβάσει τη μετάγγιση ελπίδας με την ιστορική ανάμνηση, συνδυάζοντας 15 μοτίβα της Α.Γ. με αντίστοιχα οικολογικά, κοινωνιολογικά και υπαρξιακά προβλήματα του σήμερα. Σύνοψη όλων τάσεων βλ. B.Feininger, Mit der Bibel das Leben erzählen, *Bibel und Kirche* 54 (1999) 148-155.

⁶ Παραδίδεται ότι κάποιος κουρασμένος από τους θρούλους ευχόταν να υπήρχε ένα Βιβλίο όχι ανδραγαθημάτων αλλά ελαττωμάτων των ηρώων. Τέτοιο είναι η Α.Γ. όπου ακόμη και ο Δαβίδ κάτι σαν το Super Star – idol δεν εξιδανικεύεται αλλά παρουσιάζεται με τις αδυναμίες και τις πτώσεις του.

⁷ Ιλάριος ad Constantinum Aug. Lib.2, cap. 9, PL 10, 570.

⁸ Για παράδειγμα στην Α' Γυμνασίου ως σύμβολο της καινής κτίσης προβάλλει το πολυσήμαντο για τις ευεργετικές και καταστροφικές του συνέπειες νερό.

εσωτερική φύση, την επίσης μυστηριώδη ιδιοσυγκρασία-ψυχοσύνθεση του νέου ανθρώπου, όπως αυτός στέκεται απέναντί μας στο συγκεκριμένο χρόνο (ηλικία) και το χώρο που ζει. Εν συνεχεία αναγόμεστε στο κείμενο αυτό καθεαυτό που αφηγείται γεγονότα που ξετυλίχθηκαν στο χθες, πραγματοποιώντας όμως συνάμα όλοι μαζί μια *Μεγάλη Είσοδο* στο λατρευτικό χώρο της Εκκλησίας όπου τα βιβλικά γεγονότα βιώνονται (live) και εκσυγχρονίζονται. Στο τέλος **επιστρέφουμε** και πάλι στο εδώ και το τώρα, τα οποία ο μαθητής αντικρίζει και βιώνει από την οπτική και προοπτική του «μέλλοντός μας», των Εσχάτων που στην Εκκλησία έχουν (χωρίς όμως να αποτελούν) ήδη «παρελθόν» (βλ. **Σχέδιο II**).

Για παράδειγμα στην εισαγωγική τάξη του Γυμνασίου λαμβάνοντας αφορμή από το γεγονός ότι ο μαθητής εισέρχεται σε ένα νέο πρωτόγνωρο περιβάλλον, ολόκληρη η θεματική Ενότητα περιστρέφεται γύρω από τον καινούργιο κόσμο που συνεχώς δημιουργεί ο προσωπικός τριαδικός Θεός, ο οποίος (Θεός) παρουσιάζεται να βρίσκεται (εδώ και τώρα) στο πλευρό τού μαθητή και να τον ενδυναμώνει. Στη Γ' Γυμνασίου επιλέγεται το θέμα *Έξοδος*, καθώς το παιδί εγκαταλείπει την παιδικότητα και εισέρχεται στην εφηβία, όπου το σύνθημα όντως είναι η έξοδος από τα καθιερωμένα πλαίσια (ταμπού) της Οικογένειας και της Κοινωνίας. Σε κάθε θεματική ενότητα επιλέγεται υλικό από την Π.Δ., την Κ.Δ. και την Εκκλησιαστική Ιστορία, οι οποίες συνδέονται πάντα άρρηκτα με μια «αναβάπτιση» στα Μυστήρια της Εκκλησίας (*Μυσταγωγία*), όπου εκτός από την ψυχή θεραπεύεται-σώζεται και το κορμί αφού χρησιμοποιείται απαραίτητα και η ύλη (το νερό, το ψωμί, το κρασί). Έτσι το παιδί όντως αισθάνεται ότι η Εκκλησία, ότι δεν είναι ένας σύλλογος (club) καλών και ευσεβών ανθρώπων, αλλά μια θεανθρώπινη θεραπευτική ή μάλλον ευχαριστιακή κοινότητα με πυρήνα της όχι μια ιδεολογία αλλά ένα υπαρκτό Πρόσωπο, τον Ιησού Χριστό. Παράλληλα επιτυγχάνεται η γνωριμία με άλλα Θρησκευόμενα, τα οποία αποτελούν έκφραση της αγωνίας του ανθρώπου να ανακαλύψει τον Θεό και περιέχουν ψήγματα αλλά και σπέρματα αλήθειας, που πρέπει κάποιος ν' αναγνωρίσει, αν θέλει γόνιμα να διαλεχθεί μαζί με ετερόθρησκους.

Ο Ι. Δαμασκηνός, αφού επαινέσει τη χρησιμότητα των Γραφών προσθέτει τα εξής⁹: *Ας κρούσουμε λοιπόν την θύρα στον ωραιότατο παράδεισο των Γραφών, [...] που αγγίζει την καρδιά μας κι όταν λυπάται την παρηγορεί, όταν πάλι ταρασσεται την καταπραΰνει και την γεμίζει με αιώνια χαρά. Ας μην αποθαρρυνθούμε κρούοντας, αλλά ας επιμεινουμε, ας λεπτολογήσουμε, ας ερωτήσουμε τους Πατέρες (Δτ. 32, 7). Αν πάλι μπορούμε να αποκομίσουμε και κάτι ωφέλιμο κι από τους εκτός της Εκκλησίας δεν είναι απαγορευμένο. Ας γίνουμε πετυχημένοι τραπεζίτες με το να μαζεύουμε το ατόφιο και καθαρό χρυσάφι, και με το να αποφεύγουμε το νοθευμένο (Εκδόσεις Πίστewος 90). Υπό αυτήν την έννοια, θα αξιοποιήσουμε κατωτέρω αρκετές προτάσεις των ξένων αναλυτικών Προγραμμάτων για να προσεγγίσουμε εμείς και τα παιδιά μας τις βιβλικές αφηγήσεις¹⁰. Άλλωστε και οι Εβραίοι κατά την έξοδό τους από την Αίγυπτο «σύλησαν» το θησαυρό των αφεντικών τους προκειμένου να κατασκευάσουν και να διακοσμήσουν ό,τι πιο πολύτιμο διέθεταν στην πορεία τους στην έρημο: την Κιβωτό της Διαθήκης (Εξ. 12, 36).*

⁹ Όπως ένα δέντρο που είναι φυτεμένο στο μέρος, που τρέχουν άφθονα νερά, έτσι ευδοκίμει κι η ψυχή, που ποτίζεται με την θεία Γραφή και καρποφορεί στον καιρό της την ορθόδοξη πίστη, και στολίζεται με αειθαλή φύλλα, εννοώ τα θαυμαστά έργα, γιατί οι Α. Γ. δημιουργούν μέσα μας αρμονία ως προς τα ενάρτητα έργα και την καθαρή θεωρητική γνώση.. Λοιπόν αν είμαστε φιλομαθείς θα γίνουμε και πολυμαθείς, γιατί όλα κατορθώνονται με το ενδιαφέρον και τον κόπο και την χάρη του Θεού, που τα δίνει. Η μετάφραση έχει ληφθεί από την ΕΠΕ, Απαντα Ι. Δαμασκηνού, τόμ.1^{ος} σελ. 577.

¹⁰ Αφορμή γ' αυτό το άρθρο στάθηκε το τεύχος του *Bibel Heute* 178 (2 Quartal 2009) με τίτλο *Bibel lessen in Gemeinschaft* (= Διαβάζοντας την Α.Γ. σε Σύναξη) το οποίο έχει αποθηκευτεί και στο Διαδίκτυο http://www.relilex.de/workspace/users/785/Bibelwerk_Ideen/Dokumentordner/BH_178_Praxis.pdf.

I. ΣΧΕΔΙΟ-MONTELO ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΦΑΣΕΩΝ

	ΦΑΣΕΙΣ	ΕΞ ΕΠΟΨΕΩΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ	ΕΞ ΕΠΟΨΕΩΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ
1 ^η Φάση Προβολής (Projektive)	Διάνοιξη... της ζωής μας και του Κειμένου μας. Αφόρμηση από τις προσωπικές εμπειρίες που κουβαλάει ο καθένας «στις αποσκευές» του (μέσω του DNA και της αγωγής του)	Κατανοώντας την αναγνώστρια/ τον αναγνώστη.	Αφήνω να επενεργήσει το Κείμενο. Να αφουγκραστώ τι προ- βλήματα (Projektionen), προσδοκίες και ερωτήματα προκαλεί στην ύπαρξή μου!
2 ^η Φάση Αναλυτική	Κατανοώντας... το Κείμενο και τη «ζωή» του.	Γνωρίζοντας τον Συγγραφέα.	Ανάλυση και Κατανόηση του Κειμένου.
3 ^η Φάση Αφομοίωσης	Συλ-λαμβάνοντας... το Προ-Κείμενο της ζωής μας	Κατανοώντας τη διαδραστικότητα μεταξύ Αναγνώστη και Συγγραφέα (τότε και σήμερα)	Πρό/[Εξ]-οδος σ' ένα νέο απελευθερωτικό βίωμα. Εμπειρία και γιορτή του Κειμένου ως μιας αποκάλυψης, ως λόγου περι του Λόγου του Θεού!

II. ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ (5^Η – 10^Η ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ)¹¹

Τάξη 5^η : Ο ΚΟΣΜΟΣ ΩΣ ΕΚΦΡΑΣΗ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

A. Η Δημιουργία του Σύμπαντος. Το Σύμπαν ως *Κτίση* και *Κόσμος*. Ο κάθε άνθρωπος (άνδρας και ανδρίς/γυναίκα) ως εικόνα του Λόγου, μικρόκοσμος και «κηδεμόνας» της δημιουργίας. Η φυγή από την Εδέμ και η δημιουργία πολιτισμού. Ο Κατακλυσμός ως ανακαίνιση της Δημιουργίας. Η καινούργια Ευλογία τού Θεού και η «Βαβέλ των γλωσσών» (Γέν. 1-11).

B. Ο Ιησούς: *Παιδίον νέον* (και όμως) ο *προαιώνων* Θεός: Γέννηση και παιδική/εφηβική ηλικία του Ιησού (Λκ. 1-4).

Γ. Η Εκκλησία: Το αγιοπνευματικό *βάπτισμα* του πυρός και η Εκκλησία ως ευχαριστιακό Κοινόβιο με τις χαρές και τις εντάσεις της (Πρ. 1-6).

Δ. Βάπτισμα: Μυστήριο αναγέννησης δι' ύδατος και Πνεύματος. **Χρίσμα:** οι δωρεές τού Αγ. Πνεύματος και η *ενέργεια* που προσφέρει στον κάθε άνθρωπο προσωπικά που αποτελεί ζωντανό μέλος τού Σώματος του Χριστού.

E. Ορθοδοξία και Βουδισμός.

Τάξη 6^η: Η ΞΕΝΙΤΕΙΑ

¹¹ Η γερμανική δευτεροβάθμια εκπαίδευση ξεκινά με την Πέμπτη τάξη.

A. Η Εξορία του Αδάμ και της Εύας (Γέν. 3) Η ξενιτεία/οι πορείες των Πατριαρχών και οι Επαγγελίες του Θεού (Γέν. 12-49).

B. Ο Ιησούς ως ο Ξένος. Το salto mortale Του από τον Ουρανό στη γη και η Παρουσία Του στο «περιθώριο» της εξουσίας, *Αυγούστου Μοναρχήσαντος* (Βηθλεέμ – Αίγυπτος – Ναζαρέτ - έρημος του Ιορδάνη – Γαλιλαία των αλλοδαπών - Μακαρισμοί στο όρος της Γαλιλαίας - Αγάπη των Εχθρών - Χρυσός Κανόνας).

Γ. Η ανατροφή του Σαούλ/Παύλου σε μια πολυπολιτισμική-πολυθρησκευτική πόλη (Ταρσός). Οι δύο σταθμοί της ζωής του (Ιερουσαλήμ-Δαμασκός). Η πορεία του Χριστιανισμού από την Ανατολή στη Δύση «αντίστροφα» από αυτή (την πορεία) που είχε ήδη διαγράψει ο Ελληνισμός μέσω του Αλεξάνδρου.

Δ. Θεία Λειτουργία: Σύνοδος Γης και Ουρανού και συμμετοχή σε ένα κοινό τραπέζι όπου οι πάντες αφού «συγ-χωρήσουν» ο ένας τον άλλον, γεύονται από το ίδιο Ποτήρι Αίμα του Χριστού και τρώνε τη Σάρκα Του.

Ε. Ορθοδοξία και Ισλάμ: Οι απόγονοι του Αβραάμ και του Ισμαήλ.

Τάξη 7^η (1^η Γυμνασίου): Η ΞΕΟΔΟΣ

A. Μωσής: Η αποκάλυψη του Θεού ως Αυτού που πραγματικά *συν-υπάρχει* με τους σκλάβους, τους ταπεινούς και καταφρονεμένους. Η απελευθέρωση του Ισραήλ μέσω πληγών και ευεργετικών σημείων (Εξ.-Αρ.). Η Διαθήκη του Σινά ως τελείωση της αγάπης του απελευθερωτή Θεού και οδοδείκτης ζωής κατά την πορεία σε μια «έρημο».

B. Ιησούς: Οι *δυνάμεις*¹² Του ως *συνωδά* του λόγου Του *σημεία* της ελευθερίας του κόσμου και ιδίως όντων *περιθωριοποιημένων* (γυναικών, παιδιών τελωνών) από τον διάβολο, τις λατρευτικές νομικές διατάξεις, την αργωσία και το θάνατο. Μεταμόρφωση του Υιού (σε συνδυασμό με την παραμόρφωση του υιού στους πρόποδες του Όρους). Έξοδος του Ιησού προς την Ιερουσαλήμ τού Πάθους και της Ανάστασης.

Γ. Η Έξοδος της Εκκλησίας διά της *Ερυθράς Θάλασσης* του Μαρτυρίου και του διωγμού και η μάχη της με τις αιρέσεις. Τα δόγματα ως *όροι*, όρια ζωής και θανάτου και DNA πολιτισμού.

Δ. Ο Γάμος ως έξοδος των ανθρώπων από την εγωκεντρικότητα στη *Γη της επαγγελίας*, της αγάπης και της ολοκλήρωσης.

Ε. Ορθοδοξία και Ιουδαϊσμός: Ο λαός της Εξόδου και του Ολοκαυτώματος.

Τάξη 8^η (2^α Γυμνασίου): Η ΑΛΛΑΓΗ (ΜΕΤΑΝΟΙΑ)

A. Οι Βασιλείς του Ισραήλ.

B. Από τον Υπεράνθρωπο στον Θεάνθρωπο: Ιησούς, ο Βασιλεύς των Ιουδαίων και του Κόσμου (Πειρασμοί - Η Μεγάλη Εβδομάδα στην Ιερουσαλήμ-Ύψωση).

Γ. Η Εκκλησία κατά τη Νέα Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία (Βυζάντιο) - Ο «τελευταίος» Πειρασμός της Εξουσίας - Οικουμενικές Σύνοδοι, Μοναχισμός, Σχίσμα.

---

¹² Έτσι ονομάζουν οι Συνοπτικοί τις ευεργετικές πράξεις του Ιησού και όχι *θαύματα*, καθώς το θαύμα εκθαμβώνει ακυρώνοντας την ελευθερία του θεατή του. Ο Ιησούς Χριστός στην καταπληκτική διήγηση των Πειρασμών (Λκ. 4, 1-8), η οποία δυστυχώς δεν ακούγεται στις κυριακάτικες Συνάξεις, αρνήθηκε να επιτελέσει τέτοιες ενέργειες που αντιθέτως θα πραγματοποιήσει ο Αντίχριστος (Αποκ. 13).

Δ. Το Μυστήριο της Μετανοίας. Η Εκκλησιαστική Τέχνη ως έκφραση μιας άλλης νοοτροπίας (μετανοίας) και φωτισμού.

Ε. Ορθοδοξία και Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία.

Τάξη 9^η (3^η Γυμνασίου): Η ΖΩΗ ΕΝ ΤΑΦΩ

Α. Προφήτες (Ηλίας, Ωσηέ, Ησαΐας, Ιεζεκιήλ, Ιωνάς) και το Όραμα της Αναστάσεως.

Β. Η Ανάσταση / η Ανάληψη του Ιησού και ο Ευαγγελισμός της Οικουμένης.

Γ. Η Ορθόδοξη Εκκλησία επί Τουρκοκρατίας – Το Σχίσμα της Δυτικής Εκκλησίας –Χριστιανισμός και Διαφωτισμός.

Δ. ο τελευταίος ασπασμός (νεκρώσιμος ακολουθία) και η Πασχάλια Λειτουργία.

Ε. «Ευαγγελική» Εκκλησία.

Τάξη 10^η (1^η Λυκείου): ΤΟ ΤΕΛΟΣ - Η ΤΕΛΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΗΣ

Α. Η Ιστορία της θείας Οικονομίας (Πρωτοϊστορία-Νόμος-Χάρις-Εσχατα).

Β. Η Έλευση του Ιησού και η ανακαίνιση του κόσμου.

Γ. Η Ορθοδοξία σήμερα (Οικουμενικό Πατριαρχείο-Αυτοκέφαλες Εκκλησίες).

Δ. Ο Διάλογος της Αγάπης και της Αλήθειας.

Ε. Σύγχρονες χιλιαστικές αιρέσεις και άλλες σέκτες.

Β. ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

i. Προϋποθέσεις Σύλληψης του *Ευ-αγγελίου των Ευαγγελίων*¹³

1. Τα κείμενα δεν συγγράφηκαν προκειμένου να διαβαστούν ατομικά σ' ένα ανάκλιτρο (αφού ελάχιστοι είχαν την πολυτέλεια μέχρι και δύο γενιές πριν από εμάς όχι μόνον να ανακλίνονται, αλλά [α] να γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση και [β] να κατέχουν βιβλία), αλλά **για να ακουστούν** από έναν όντως πεπειραμένο Αναγνώστη στο πλαίσιο μιας Σύναξης που είχε τη συναίσθηση ότι βρίσκεται σε διαρκή πορεία, **καθ' οδόν**. Το κείμενο ήταν ένα είδος «συνέκδημου»-πυξίδα σε **πορεία** φυγόκεντρη από το άγιον Όρος Σιών, όπου ο λαός είχε «εγ-κιβωτίσει» τον Θεό, προς τα έθνη. Μετά το *recital* (= απαγγελία, αφήγηση ενώπιον ακροατηρίου) του Αναγνώστη και την ακρόαση (*audition*), που πραγματοποιούνταν την *ημέρα του ηλίου* (για τους εθνικούς: πρβλ. Sunday) και του *Κυρίου* για τους χριστιανούς, ακολουθούσε η τέλεση της θείας Ευχαριστίας όπου βιώνονταν (*live*) τα ευαγγελικά γεγονότα. Κατά την κορύφωση της Αναφοράς, την συγκλονιστική στιγμή της θείας Λειτουργίας, ο ιερέας επισημαίνει ότι *ενθυμούμαστε* (με την κυριολεκτική έννοια του όρου *εν+θυμός*=εντυπώνουμε στην καρδιά και συνάμα βιώνουμε ως παρόντα), *τῆς σωτηρίου ταύτης ἐντολῆς* [εννοείται της παράδοσης των θείων Μυστηρίων] *καὶ πάντων τῶν ὑπὲρ ἡμῶν γεγέννημένων, τοῦ Σταυροῦ, τοῦ Τάφου, τῆς τριήμερου Ἀναστάσεως, τῆς εἰς οὐρανοῦς Ἀναβάσεως, τῆς ἐκ δεξιῶν Καθέδρας, [και μάλιστα του μελλοντικού για μας γεγονότος] τῆς*

¹³ Περαιτέρω ανάλυση βλ. Ευαγγέλια βλ. Σ. Δεσπότη, *Ο Κώδικας των Ευαγγελίων. Εισαγωγή στα Συνοπτικά Ευαγγέλια και Πρακτική Μέθοδος Ερμηνείας τους*, Αθήνα: Αθως 2007. Σε αυτό αναλύονται και όλα τα βήματα εξήγησης των συγκεκριμένων κειμένων.

Δευτέρας και ένδοξου πάλιν Παρουσίας. Η ένταση της εμπειρίας ήταν τέτοια ώστε στο τέλος οι πρώην Οιδίποδες να κραυγάζουν: Είδωμεν το φως το αληθινόν.

2. Τα Ευαγγέλια, τα οποία ανήκουν στην κατηγορία των κειμένων που ο Ουμπέρτο Έκο αποκαλεί «ανοικτά» (καθώς εκτός του *Κατά Λουκάν* δεν απευθύνονται σε συγκεκριμένους αποδέκτες, όπως οι παύλειες Επιστολές, ενώ το *Κατά Μάρκον* αλλά και το δίτομο έργο τού μόνου «Έλληνα» συγγραφέα δεν έχουν καν επίλογο!), γράφτηκαν για να ακουστούν ολοκληρωμένα και όχι *τεμαχισμένα* σε περικοπές και μάλιστα με τίτλους-«ετικέτες» που προκατασκευάζουν «πριν από μας - για μας» μηνύματα. Το ενδιαφέρον τού ακροατή (ο οποίος επειδή ακριβώς δεν ήταν εθισμένος στην εικονική πραγματικότητα, όπως οι σύγχρονοι τηλεθεατές «Δεσμώτες», ήξερε να υπ-ακούει και ζούσε από αυτό το γεγονός - event) παρέμενε αμείωτο τη μία ή τις δύο ώρες που διαρκούσε η ανάγνωση τού *Κατά Μάρκον* ή *Κατά Ματθαίον* και η απομνημόνευση ή μάλλον αφομοίωση/αποστήθιση των μηνυμάτων επιτυχανόταν μέσω της χρήσης **συμβόλων** και **μοτίβων** που ανάγονται και στη Βίβλο του Σύμπαντος αλλά και στην Πρώτη Γραφή της Εκκλησίας, την Π.Δ. Έτσι στο *Κατά Μάρκον*, όπου ακολουθούνται μοτίβα της *Γενέσεως* και της *Εξόδου*, χρησιμοποιούνται τα σύμβολα του καραβιού και του παιδιού, στο *Κατά Ματθαίον* (όπου η ζωή του Ιησού παραλληλίζεται με αυτή του Μωυσή) το όρος, στο δίτομο έργο τού Λουκά η οδός και στο *Κατά Ιωάννη* το φως και το σκοτάδι, το νερό και ο άρτος. Είναι όντως εντυπωσιακό ότι ο Ιησούς απέφυγε να συσσωρεύει τσιτάτα της Π.Δ. στα λόγια Του, όπως έπρατταν οι ραββίνοι. Αντιθέτως για να «φωτογραφίσει»-«αποθανατίσει» τη Βασιλεία Του χρησιμοποίησε ως πρώτη ύλη τα «αρνητικά των φιλμ» της καθημερινότητας των επαρχιωτών ακροατών Του. Το όξινο προζύμι, η δραχμή (κόσμημα, γαμήλιο αναμνηστικό και περιουσία) της γυναίκας, το σινάπι αποτελούσαν κομμάτια της ανίερης πραγματικότητας για τους ευλαβείς θεολόγους της εποχής Του. Κι όμως «μεταφράζουν» τη δυναμική-χάρη που διαθέτει και τη χαρά που προσφέρει ο καινούργιος κόσμος τού Θεού. Ο Παύλος ο οποίος είχε ανατραφεί στο αστικό περιβάλλον της κοσμοπολίτικης Ταρσού και απευθυνόταν σε «αγίους» που ζούσαν σε πόλεις της Μεσογείου χρησιμοποιεί εικόνες από το βδελυκτό για τους ζηλωτές Ιουδαίους Γυμνάσιο της εποχής του (Α΄ Κορ. 9, 24-27· Φιλ. 3, 14) γινόμενος *τοῖς πάσι τὰ πάντα ἵνα πάντως τινὰς σώσει* (9, 20- τέχνη της *προσαρμογής* όχι του μηνύματος αλλά του κώδικα εκφοράς του).

Χαρακτηριστική είναι η χρήση συμβόλων και μοτίβων στο Διάλογο του Ιησού με τη Σαμαρείτισσα στο Ιω. 4, 4-42, ο οποίος συνιστά μοντέλο Συ-ζήτησης με τον «άλλον». Η συνάντηση του Μεσσία, που παρουσιάζεται να κάθεται κατάκοπος δίπλα σε ένα πηγάδι, με την «ανώνυμη» γυναίκα, περιγράφεται στο Ιω. σε αντιθετικό παραλληλισμό προς τη συζήτηση με τον «επώνυμο» Νικόδημο και μάλιστα στην Ιερουσαλήμ τη νύχτα τού Πάσχα. Η πηγή/το φρέαρ συνιστά στην Πεντάτευχο (που αναγνώριζαν ως μοναδική αυθεντία οι Σαμαρείτες) τον χώρο όπου «ανακαλύπτεται» η μελλοντική σύζυγος των Πατριαρχών και του θεόπτη Μωυσή (Γέν. 24, 13-29, 1-11· Έξ. 2, 15-16). Στο πηγάδι, όπου κλείνεται το πρώτο ραντεβού, αποκαλύπτεται το βάθος της αγάπης της γυναικείας καρδιάς αλλά και η ρώμη του μέλλοντος νυμφίου. Συγκρίνοντας την περικοπή της συνάντησης με τη Σαμαρείτισσα (η οποία επίσης συμβολίζει τον «ακάθαρτο» λαό, ο οποίος είχε πέντε άνδρες· Γ΄ Βασ. 17, 24-34) με αυτή με το Νικόδημο διαπιστώνονται τα εξής: (α) στην πρώτη είναι ο Ιησούς εκείνος που κατευθύνεται προς την Σαμάρεια για να συναντήσει τη γυναίκα. Πρόκειται για το φως που έρχεται προς το σκότος και προκαλείται το ερώτημα ποια θα είναι η ανταπόκριση αυτών (των Σαμαριτών) που δεν ανήκουν στους δικούς του - «ιδίους». (β) Ενώ στη Γαλιλαία και την Ιερουσαλήμ έχει φανερωθεί η δύναμή Του με εξουσιαστικά σημεία, στη Συχάρ όχι μόνον δεν επιτελεί θαύματα αλλά αποτυπώνεται για πρώτη φορά στο Ιω. ανάγλυφα η *ασθένειά* του και μάλιστα μετά από μια περικοπή που έχει διακηρυχθεί η υική σχέση Του με τον Πατέρα και η πίστη που απαιτείται σε Αυτόν: *εξαντλημένος από την οδοιπορία, κάθισε έτσι όπως ήταν*

(ἐκαθέζετο οὕτως) κοντά στο πηγάδι «ζητιανεύοντας» ταυτόχρονα λίγο νερό. Σημειωτέον ότι στην περίπτωση του Ιακώβ αλλά και στο διήγημα του Ιωσήφ και της Ασινέθ, κατά την πρώτη συνάντηση με τη μέλλουσα νύμφη ο μελλοννυμφος επιδεικνύει τη δύναμη ή/και την ωραιότητά του προκειμένου να τη γοητεύσει και να τη σαγηνεύσει. (γ) Ενώ τα ταξίδια των πατριαρχών στις πόλεις με τα φρέατα οφείλονταν στην αποστρόφή τους προς τους μικτούς γάμους με «ακάθαρτες» γυναίκες της Χαναάν, ο Ιησούς συναγελάζεται (και μάλιστα μόνος) με ένα πλάσμα το οποίο αποτελούσε ακόμη και για τους «ακάθαρτους» ομοφύλους του την επιτομή της ακαθαρσίας. Πρόκειται (1) για γυναίκα, (2) Σαμαρείτισσα, η οποία (3) είχε στο παρελθόν πέντε άνδρες (από τους οποίους για άγνωστη αιτία χώρισε) ενώ συζούσε με έναν έκτο άνδρα, πράγμα προκλητικό για «κλειστές κοινωνίες». Η συζήτηση διεξάγεται το μεσημέρι, καθώς προφανώς ως δακτυλοδεικτούμενη και από τους κατοίκους της ίδιας της κώμης όπου διέμενε, δεν αντλούσε το νερό μαζί με τις άλλες γυναίκες το πρωί ή το δειλινό. Ενώ ο διδάσκαλος του Ισραήλ Νικόδημος παραμένει στο σκοτάδι, η Σαμαρείτισσα συνειδητοποιεί ενώπιόν της έχει τον Χριστό, τον οποίο στο τέλος οι Σαμαρείτες κατανοούν ως Σωτήρα του Κόσμου.

ii. Προετοιμασία του «Εισηγητή»-Εξηγητή (γνωριμία με το κείμενο και τον συγγραφέα, σχέση όλων αυτών με τον εαυτό και τα παιδιά μας, μαρτυρία του ευ-αγγελίου προς τους «εκτός»).

1. Ανά-«γνώση» του Κειμένου αρκετές φορές, αργά¹⁴ και μάλιστα κάποιες φορές **δυνατά** ώστε να νοιώσουμε και εμείς το απ-ήχημά τους (Echo) στους πρώτους ακροατές, οι οποίοι ζώντας στο περιβάλλον της παγκοσμιοποιημένης Pax Romana που εξέπεμπε **SOS** (= Save our Souls), συνειδητοποίησαν την καθολική ολοκλήρωση-σωτηρία (<σάω=γίνομαι σώος) που προσφέρει ο Χριστιανισμός σε ψυχή **και κορμί**. Σημειωτέον ότι αλλιώς αντιδρά ο άνθρωπος όταν διαβάσει οπτικά και μοναχικά ένα κείμενο, έχοντας τη δυνατότητα ήδη από την αρχή να ανατρέξει στον επίλογο (το φινάλε), και αλλιώς όταν «συλλαμβάνει»-κατηχείται τη ροή του με το πιο αρχέγονο ίσως αισθητήριο (την ακοή) **παρακολουθώντας** έναν «Λέκτορα». Ο αναγνώστης, αφού έχει πρώτα ο ίδιος **συγκλονιστεί** από το μήνυμα του Κειμένου, έχει τη δυνατότητα με τη φωνή αλλά και τη γλώσσα του σώματος να **πληροφορήσει** (= γεμίσει την ύπαρξη και όχι να παρέξει απλώς *Ειδήσεις*) προσφέροντας στην πεινώσα και διψώσα ύπαρξη τη **θεία Κοινωνία του Λόγου**. Τότε ο ακροατής συντονίζει την ύπαρξή του στα «κύματα» (όχι βέβαια μόνον τα ηχητικά) που προκαλεί το πνεύμα κάθε πρότασης του Κειμένου, όπως κατεξοχήν συμβαίνει με το μικρό παιδί που ακούει και ξανακούει από τη μητέρα του τον ίδιο μύθο. Όταν μάλιστα η ανάγνωση ακούγεται στη Σύναξη, τότε τα μέλη της μέσω αυτής της εμπειρίας σφυρηλατούν δεσμούς που ολοκληρώνονται με την θεία Κοινωνία του σαρκωμένου Λόγου.
2. Δεν διαβάζουμε το κείμενο από το σχολικό εγχειρίδιο ή το Εκλογάδιο που χρησιμοποιείται στη Σύναξη παραθέτοντας συρραμμένες τις «προβλεπόμενες» για λειτουργική χρήση περικοπές. **Συμβουλευόμαστε** ολόκληρη την Αγία Γραφή, καθώς διαχρονικά η τακτική των αιρετικών είναι να κατοχυρώνουν τις προσωπικές τους απόψεις απομονώνοντας χωρία ή περικοπές από το οργανικό Σώμα της (Γραφής) η οποία συνιστά ένα ψηφιδωτό, ένα υφαντό (= text). Ο εξηγητής δεν είναι δυνατόν να είναι ανατόμος ενός νεκρού πτώματος αλλά **ερμηνευτής** μιας παρτιτούρας όπου οι φθόγγοι δεν έχουν αυτοδύναμη αξία (όπως στην ευρωπαϊκή μουσική) αλλά σχετική με ό,τι προηγείται. Γι' αυτό ποτέ δεν περιοριζόμαστε μόνον στην προβλεπόμενη «ύλη», αλλά επιπλέον **αναγιγνώσκουμε** τη Συνάφεια, την περικοπή δηλ. που προηγείται και αυτή που έπεται, καθώς η οριοθέτηση των κεφαλαίων

¹⁴ Η ανάγκησχόλης και όχι απλώςσχολής για να ζήσει κάποιος τη θεολογία καταγράφεται στον ψαλμικό στίχο που χρησιμοποιείται ευρέως από τους Νηπτικούς: *σχολάσατε και γνώτε ότι ἐγώ εἰμι ὁ Θεός* (Ψ. 45 [46], 11).

όπως και η διαίρεση σε στίχους δεν προέρχονται από την πέννα του συγγραφέα. Είναι στοιχεία εντελώς συμβατικά και κάποτε λανθασμένα. Έτσι π.χ. στον Ματθαίο έχει διαχωριστεί η προφητεία περί θέας της Βασιλείας από το γεγονός της Μεταμορφώσεως (κεφ. 17). Συνεπώς η διάρθρωση σε κεφάλαια και στίχους χρήζει «αποδόμησης», όπως και οι τίτλοι των περικοπών που έχουν πλέον **καθιερωθεί**. Έτσι η πιο διάσημη Παραβολή του *Κατά Λουκάν*, η οποία ίσως κακώς ονομάζεται «του Ασώτου» (κεφ. 15, 11-32), αποτελεί την κορύφωση μιας Τριλογίας που ασχολείται με το(ν) «χαμένο» και τη χαρά της ανακάλυψής του. Η επίσης χαρακτηριστική Παραβολή του «Καλού Σαμαρείτη» (Λκ. 10, 25-42), όπου αντί της θρησκείας-θυσίας εξαιρείται η ενέργεια και η δράση για χάρη του «άλλου», συνδυάζεται με την ιστορία όπου πρωταγωνιστούν γυναίκες, η Μάρθα και η Μαρία και επαινείται η δυνατότητασχολής, σχολής και ακοής του ίδιου του Ιησού. Μια *Γραφή* με Εισαγωγές στα μεμονωμένα βιβλία μας βοηθά στο να κοινωνήσουμε καλύτερα το πνεύμα του συγγραφέα και του βιβλίου (ή των βιβλίων) του.

3. Πολλές φορές η περικοπή της Κ.Δ. «ζωγραφίζεται» πάνω στον καμβά μιας αντίστοιχης της Π.Δ., την οποία (Π.Δ.) γνώριζαν πολύ καλά οι πρώτοι ακροατές, καθώς η Εκκλησία έζησε χωρίς την Κ.Δ. Ποτέ όμως χωρίς την Ευχαριστία και την Π.Δ. Συνεπώς η χρήση ολόκληρης της *Βίβλου* μάς παρέχει τη δυνατότητα, εάν διαθέτει *Παράλληλα*, να συγκρίνουμε για παράδειγμα την Ανάσταση του Λαζάρου από τον Ιησού (Ιω. 11) με αναστάσεις που πραγματοποίησαν οι προφύτες Ηλίας και Ελισσαίος στα βιβλία των *Βασιλειών* (Γ' Βασ. 17, 17-24 Δ' Βασ. 4, 8-37· 13, 20 κε.). Έτσι συνειδητοποιούμε την ειδοποιό διαφορά του θεανδρικού Προσώπου από τους Προφύτες, τους μύστες ή τους θείους άνδρες με τους οποίους και σήμερα ταυτίζεται.
4. Επειδή συνήθως το κείμενο στις Βίβλους είναι συμπυκνωμένο σε δύο στήλες και τυπωμένο με μικρούς χαρακτήρες, προκειμένου αυτό να «αναπνεύσει» και να συνομιλήσει μαζί μας, το καταγράφουμε χωρίς να επηρεαζόμαστε από τη διαίρεση των κεφαλαίων και την αρίθμηση στίχων. Φροντίζουμε να αλλάζουμε σειρά, μόλις αλλάζει το νόημα. Στοιχίζουμε στο κέντρο κείμενα όπου έχουμε **άμεσο λόγο** και δεξιά αυτά όπου έχουμε **έμμεσο λόγο**, καθώς ιδίως ο άμεσος λόγος κατέχει στρατηγική σημασία στη δραματική πλοκή του Κειμένου (βλ. Επίμετρο IV). Η περικοπή αποκτά έτσι πραγματικά **ποιητικό χαρακτήρα**. Γράφουμε επίσης με κεφαλαίο το πρώτο γράμμα της λέξης **Θεός** εάν υπάρχει αναφορά στον αληθινό Θεό και της λ. **Κύριος** εάν χρησιμοποιείται ως κύριο όνομα (χωρίς τη γεν. κτητική π.χ. *ήμών*) και ιδίως ως μετάφραση του εβραϊκού **Γιαχβέ** (Έξ. 3, 14).
5. Τη στιγμή που ακούμε ή μελετούμε το κείμενο δεν στεκόμαστε τόσο σε εκείνα τα σημεία τα οποία μας *σκανδαλίζουν*-δυσκολεύουν, αλλά υπογραμμίζουμε τις εμφάσεις (points) του κειμένου, τοποθετώντας **θαυμαστικό (!)** σ' εκείνα τα σημεία που μας εκ-πλήσσουν ή μας διαφωτίζουν (αντίστοιχα), **ερωτηματικά** (σ' εκείνα που μας προκαλούν τη γόνιμη α-πορία) και το σημείο → όπου αισθανόμαστε κάτι να μας κεντρίζει¹⁵. Ταυτόχρονα επιχειρούμε με τα εσωτερικά μάτια της καρδιάς και της φαντασίας να «αναβιώσουμε» εντός μας τις εικόνες του κειμένου. Έτσι το Κείμενο αρχίζει να *διαλέγεται/συζητά* μαζί μας αναφορικά με την *Αλήθεια* και εμείς κυριολεκτικά αντί να το «μαθαίνουμε απ' έξω και μάλιστα ανακατωτά», αφομοιώνουμε το μήνυμα της ζωής και της ελπίδας που εκπέμπει **αποστηθίζοντάς το** (=κάνουμε κομμάτι της καρδιάς/του εσώτατου είναι μας *prbl. learning by heart*). Είναι

¹⁵ Αυτή η τεχνική ανήκει στην μέθοδο Västerås.

αξιοπρόσεκτο ότι στη σύγχρονη ερμηνευτική, ο εξηγητής δεν λειτουργεί πλέον σαν τη μαία που καλείται να εξαγάγει ένα προϋπάρχον - προκάτ μήνυμα αλλά σαν μια μάνα που γονιμοποιεί το ανάγνωσμα και το μήνυμα, όπως ακριβώς συνέβαινε και συμβαίνει με τους Πατέρες.

6. Αφού αφήσουμε το Κείμενο να μας μιλήσει, «τοποθετούμε» στην περικοπή εναλλακτικές επικεφαλίδες (προβληματιζόμενοι αναφορικά με το μήνυμα της περικοπής, όπως γίνεται στις redaction των εφημερίδων). Γι' αυτό το λόγο δε συμβουλευόμαστε μόνο μία μετάφραση, αλλά περισσότερες. Διαιρούμε το κείμενο σε ενότητες. Τιλοφορούμε και αυτές και εν συνεχεία ελέγχουμε τον ειρμό αυτών των τίτλων.
7. Τελικά αναρωτιόμαστε (α) ποιες επόψεις, ερωτήσεις, διατυπώσεις, θέματα του κειμένου είναι σημαντικά για μας και τα παιδιά στα οποία θα απευθυνθούμε. (β) Προβληματιζόμαστε για το πώς θα «σερβίρουμε» το Κείμενο (στην αρχή ή μετά από μια Εισαγωγή ή άλλη αφόρμηση οπτική ή ακουστική), πώς αυτό θα ακουσθεί και και θα εισακουσθεί έτσι ώστε μέσω της **διαδραστικότητας** (interaction) ευαγγελικού κειμένου και εφήβων να προκληθεί **μετάνοια** (η οποία θα μπορούσε στα νέα Ελληνικά να μεταφραστεί με το κέλευσμα «Μεταβολή!») και το πρώτο να μεταγγίσει ελπίδα και νόημα στους απαιτητικούς ακροατές.

iii. Παρουσίαση του Κειμένου¹⁶:

Από τις παρακάτω τεχνικές επιλέγουμε εμείς αυτές που προσιδιάζουν στο κείμενο, στα παιδιά αλλά και σ' εμάς τους ίδιους:

1. Αφορμάμαστε από μία σκηνή του τώρα/σήμερα έστω κι αν αυτή ανήκει στην καθημερινότητα αλλά που θα λειτουργήσει **ανατρεπτικά**. Έτσι π.χ. θα μπορούσε να λειτουργήσει προκλητικά για μια συζήτηση, αντίστοιχη εκείνης του Ιησού με τη Σαμαρείτισσα, η διαφήμιση της Coca Cola «Σε ξεδιψά» (παρότι ως γνήσιος «εκπρόσωπος» της μοντέρνας κουλτούρας όσο την πίνεις τόσο περισσότερο διψάς και γίνεσαι εξαρτημένος) ή της Nokia (Connecting People πρβλ. Face-book+Πρόσ-ωπο). Ηχητικά το μήνυμα της *Εξόδου*, το οποίο διαπερνά ολόκληρη τη Γραφή από τη *Γένεση*¹⁷ μέχρι το *Κατά Ματθαίον* (*Βίοι Παράλληλοι* Μωυσή και Ιησού) και την *Αποκάλυψη* (έξοδος από τη «Βαβέλ» στην καινή Πόλη), συμπυκνώνεται στο τραγούδι του Σταμάτη Σπανουδάκη «Πάμε για άλλες πολιτείες ερωτικές να γευθούμε εμπειρίες λυτρωτικές αν το θες» (πρβλ. τραγούδια της Πρωτοψάλτη, Σαββόπουλου). Την αντίθετη ακριβώς εμπειρία από αυτή του Σπανουδάκη εκφράζει το «Αχ Ουρανέ/ φίλε μακρινέ, όχι δεν θα πω το ναι», όπου ακούγεται η ελεύθερη άρνηση στην πρόσ-κληση της Κυριακής.

¹⁶ Πρβλ. Χωρίς συγγραφέα, Kreative Methoden der Bibelarbeit www.werkstatt-bibel.de/download/christival.doc 12.12.09.

¹⁷ Και η **Δημιουργία** περιγράφεται στην Α.Γ. ως η «εξελικτική» έξοδος από το σκοτάδι και το χάος (που ηχητικά μεταδίδεται στα εβραϊκά με τη φράση tohu watohu) στο φως και τον κόσμο. Στη *Γένεση* επίσης καταγράφεται η **Έξοδος** του Αβραάμ από την πατρική εστία και το γκρέμισμα των ειδώλων για να «κατακτήσει» τελικά μόνον τον τάφο του (!) αλλά και των Πατριαρχών στην Αίγυπτο. Είναι χαρακτηριστικό το πώς ο Ιωσήφ Χάυρν (Joseph Haydn) στο ορατόριό του *Η Δημιουργία* μετα-φράζει εκ νέου την κοσμογονική προστακτική «Γενηθήτω φῶς!» με τη γλώσσα της μουσικής, μ' ένα αιφνίδιο ξέσπασμα (fortissimo) της ορχήστρας από το σκοτεινό μι-μινόρε (e-moll) σ' ένα ακτινοβόλο, θριαμβευτικό ντο ματζόρε (c-dur). Η παρατήρηση αναφορικά με τον Χάυρν ανήκει στον Hans Küng, *Η Αρχή των Πάντων. Φυσικές Επιστήμες και Θρησκεία*, Αθήνα: Ουρανός 2009, 27.

2. Αφηγούμαστε την Περικοπή τονίζοντας τις εμφάσεις (points), χρησιμοποιώντας ιστορικό ενεστώτα (και όχι αόριστο που δίνει την αίσθηση του «μια φορά και έναν καιρό») και αντικαθιστώντας κάποτε κάποιες φράσεις ώστε να προκαλέσουμε **κατάπληξη-σοκ** στον ακροατή (έτσι αντί *Σαμαρείτης* χρησιμοποιούμε τον όρο *Τούρκος/Πακιστανός*) ή και περιγράφοντας κάποιες άλλες. Κατά την ανάγνωση μπορούμε να επιστρατεύσουμε και τη «γλώσσα του σώματος» (κίνηση χεριών κ.ο.κ.) ή και την προοδευτική αποκάλυψη σχετικών εικόνων ή σκίτσων. Σημειωτέον ότι στα ελληνορωμαϊκά χρόνια αρκετοί ρήτορες αγόρευαν συνοδεία μουσικής¹⁸.
3. Διαβάζουν τα ίδια τα παιδιά σιωπηρά το κείμενο όπως το έχουμε ήδη εμείς ποιητικά διαμορφώσει, υπογραμμίζοντας (με φωσφοριζέ στυλό) και βάζοντας τα δικά τους θαυμαστικά, ερωτηματικά κ.ο.κ. Συμβουλευονται δύο διαφορετικές μεταφράσεις που έχουμε φωτοτυπήσει έτσι ώστε να είναι ευανάγνωστα τα γράμματα και (εάν είναι δυνατόν) να είναι εμφανείς και οι ενότητες. Υπάρχει επίσης η δυνατότητα στα περιθώρια του Κειμένου το παιδί να αποτυπώσει με μια εικόνα/ένα σκίτσο το υποκείμενο της δράσης ή της ομιλίας, με + ή - την κλιμάκωση ή αποκλιμάκωση της δράσης ή να αποθανατίσουν με ελεύθερα σκίτσα τα αισθήματα που του γεννούν οι πρωταγωνιστές και οι ενέργειές τους.
4. Αναγιγνώσκουν το κείμενο είτε ένας είτε όλοι μαζί, είτε διαδοχικά ανά πρόταση, είτε από μία μετάφραση είτε από διαφορετικές, είτε επαναλαμβάνοντας την ίδια πρόταση αλλάζοντας όμως κάθε φορά τον τονισμό/την έμφαση, είτε επιλέγοντας τα ίδια το απήχημα - την **Ηχώ** του Κειμένου δηλ. εκείνη τη φράση που τον προκάλεσε ιδιαίτερος.
5. Δραματοποιούμε το Κείμενο: «**ανεβάζουμε** το Κείμενο σε σκηνή» αναθέτοντας ρόλους σε διάφορους μαθητές (Βιβλόδραμα).
6. Ζωγραφίζουν όλοι μαζί ή σκισάρουν τη σκηνή που τους εντυπώθηκε με φιγούρες και χρώματα που αποτυπώνουν τον απόηχο που έχει το Κείμενο στον ψυχισμό τους. Άλλη εναλλακτική λύση είναι να αναθέσουμε σε διαφορετικές ομάδες να ιχνογραφήσουν διαφορετικές σκηνές και μετά να δημιουργήσουμε ένα κολλάζ ή Μωσαϊκό. Μπορούν επίσης να ιχνογραφήσουν αντιθετικές εικόνες ώστε να διεξαχθεί ένας «εικονικός διάλογος» ο οποίος συμπληρώνεται και με ιδέες που ακούγονται αλλά δεν ζωγραφίζονται.
7. Επιλέγουν ένα μουσικό κομμάτι ή συνθέτουν εκείνοι (εάν υπάρχει αυτό το χάρισμα) μια μουσική που να αποτυπώνει τα συναισθήματα που τους γέννησε η περικοπή. Υπάρχει επίσης η δυνατότητα διασκευής ενός υπάρχοντος ποιήματος ή άσματος.
8. Δίνουν τους **δικούς τίτλους** στην περικοπή πέραν του συμβατικού (όχι *Παραβολή Ασώτου Γιού*, αλλά της *Αγάπης του Πατέρα* ή της *Στενοκαρδίας του Καλού/Ευσεβούς Παιδιού*). Αναδεικνύουμε στο τέλος την πιο εύστοχη επιγραφή, όπως κάνει η redaction κάθε εφημερίδας. Το ίδιο μπορεί να συμβεί και με τους τίτλους των επιμέρους ενοτήτων.
9. Ξαναγράφουν την περικοπή επιλέγοντας ένα **διαφορετικό σενάριο** που εκφράζει εκείνα (Στην *Παραβολή του Καλού Τούρκου* ο ιερέας βοηθά για παράδειγμα τον ημιθανή πάσχοντα του AIDS ή ο *Σαμαρείτης* αντιδρά κάπως διαφορετικά). Γι' αυτό το σκοπό μπορούμε να διαβάσουμε και πάλι το Κείμενο αποσιωπώντας τον Επίλογό του, και ο κάθε μαθητής να συμπληρώσει το δικό του φινάλε. Υπάρχει επίσης η επιλογή η ιστορία να ξαναγραφεί από την οπτική ενός από τους πρωταγωνιστές ή να γραφεί ένα εναλλακτικό κείμενο (αντιθετική

¹⁸ M. Albrecht, *Ιστορία της Ρωμαϊκής Λογοτεχνίας* (Μτφρ. Δ.Ζ. Νικήτας), Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης 2002, 69.

ιστορία, παράφραση, ποίημα) που μεταφράζει το Προ-Κείμενο στον κόσμο μας. Μπορούν επίσης να καλλιγραφήσουν λέξεις-κλειδιά του κειμένου και της ζωής τους, τις οποίες έχουμε εμείς επισημάνει πλαισιώνοντάς τις με ένα τετράγωνο.

10. Αναλαμβάνουν να «υποδυθούν» έναν πρωταγωνιστή που βιώνει από τη δική του σκοπιά τα τεκταινόμενα της περικοπής είτε ως αυτόπτης είτε ως αυτόκοος. Έτσι ο «εκατόνταρχος» αποκτά τη δυνατότητα με μια επιστολή του να πληροφορήσει τους συναδέλφους του για όσα διαδραματίστηκαν κατά τη Σταύρωση, ή ο Πέτρος να συμπληρώσει το Ημερολόγιό του για όσα επακολούθησαν την άρνησή του.
11. Στέλνουν επιστολή στο συγγραφέα της περικοπής ή σε μια βιβλική φιγούρα, εκφράζοντας τις επιδοκίμασιες, αντιρρήσεις, προτάσεις τους που να σχετίζονται και με το τώρα. Μπορούμε να υποθέσουμε τις απαντήσεις ή τον διάλογο με τον εαυτό τους.

Είναι προφανές ότι από μόνες τους οι παραπάνω συμβουλές αλλά και η δική μας πρωτοβουλία δεν μπορούν να γονιμοποιήσουν και να επικαιροποιήσουν το ευαγγέλιο χωρίς τη διαρκή προσευχή μας χάριν και των παιδιών. Είναι εντυπωσιακό ότι οι καλύτεροι ερμηνευτές της Α.Γ. στην Εκκλησία που απέφυγαν τις μονομέρειες στις οποίες περιέπεσε ο χαλκέντερος Ωριγένης είναι εκείνοι που συνδύασαν την ερμηνεία της Γραφής με τη διακονία στο Θυσιαστήριο αλλά και την καθημερινή υπηρεσία του «άλλου» (π.χ. ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος). Έτσι μόνον η Φωνή βοώντος εν τη ερήμω θα συναντά καθημερινά τον Λόγο και θα μεταγγίζει λόγο ύπαρξης στη νέα γενιά¹⁹: *Και τώρα λέει ο Κύριος, ο δημιουργός σου, ο πλάστης σου «Μη φοβάσαι. Σου' δωσα το Όνομά μου. Δικός μου είσαι! [...] Είσαι πολύτιμος στα μάτια μου, έχεις για μένα αξία και σ' αγαπώ»* (Ησ. 43, 1-4)²⁰.

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Ι. Πάμε για άλλες πολιτείες

Σ. Σπανουδάκη, *Και μπήκαμε στα χρόνια*

Πάμε για άλλες πολιτείες ερωτικές

Να βρεθούμε σε εμπειρίες λυτρωτικές, αν το θες.

Πάμε για άλλες πολιτείες αναρχικές

¹⁹ Μέχρι σήμερα θυμάμαι τον θεολόγο καθηγητή της Β' Γυμνασίου του Βαρβάκειου, ο οποίος ήταν και ποιητής, Γ. Δηλμπόη, ο οποίος στο πλαίσιο του μαθήματος μας προέτρεψε να στείλουμε επιστολές στις εφημερίδες και να αναλάβουμε δράση προκειμένου να διορθώσουμε τα κακώς κείμενα της γειτονιάς μας. Έτσι συνειδητοποιήσαμε ότι αυτό υπάρχουν πιο παραγωγικά πράγματα από το να παραπονιόμαστε συνεχώς εναντίον των «άλλων». Επιπλέον ο ίδιος καθηγητής για να καταδείξει τι *εστί νηστεία* μας μοίρασε γλυκά και μας προέτρεψε, παρότι τα λαχταρούσαμε, να τα γευθούμε στο τέλος της ώρας. Τελικά μας συμβούλεψε αντί να τα γευθούμε μόνοι μας να τα μοιραστούμε με άλλα παιδιά στο διάλειμμα για να χαρούν κι εκείνα. Και τα δύο «μαθήματα» καταγράφηκαν ανεξίτηλα στη μνήμη μου αποδεικνύοντας πόσο δημιουργικός μπορεί να είναι ένας θεολόγος «ποιητής» στο Σχολείο.

²⁰ Στη συζήτηση που προκάλεσε η παρούσα Εισήγηση διατυπώθηκε με έμφαση η **επίγουσα ανάγκη** του θεολόγου καθηγητή για σύγχρονα βοηθήματα τα οποία να υποβοηθούν την μετάδοση του Ευαγγελίου στη σχολική τάξη αλλά και στην Κατήχηση. Αυτά δεν πρέπει να εκπονηθούν από μεμονωμένους συγγραφείς αλλά από συλλογικές επιτροπές στις οποίες να συμμετέχουν ειδικοί επιστήμονες και καλλιτέχνες προκειμένου συνοδευόμενα από κατάλληλο οπτικοακουστικό υλικό και από πρωτότυπες προτάσεις, να συνάδουν με την ψυχοσύνθεση αλλά και τις προσλαμβάνουσες παραστάσεις κάθε ηλικίας ξεχωριστά. Προσωπικά είμαι βέβαιος ότι η «επίσημη» Εκκλησία της Ελλάδος και προσωπικά ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών κ.κ. Ιερώνυμος, ο οποίος έχει επιδείξει ευαισθησία στις ανάγκες των νέων, έχουν τη δυνατότητα να εργαστούν γι' αυτόν το σκοπό.

Να βρεθούμε σ' απεργίες προσωπικές, αν το θες.

Πάμε για άλλες πολιτείες μελλοντικές
Να βρεθούμε σε εμπειρίες αληθινές, αν το θες
Πάμε για άλλες πολιτείες αναρχικές
Να βρεθούμε σ' απεργίεςατομικές, αν το θες.

II. Η μπαλάντα του Ούρι

Χατζηδάκης/Γκάτσος

Ουρανέ, όχι δεν θα πω το ναι.

Ουρανέ, φίλε μακρινέ

Πώς να δεχτώ άλλης αγκαλιάς τη στοργή

Πώς να δεχτώ, μάνα μου είν' η γη

Πώς ν' αρνηθώ της ζωής το φως το ξανθό

Αχ, ουρανέ, πόνε μακρινέ

Κάθε δειλινό κοιτώ τον ουρανό, τον γαλανό
κι ακούω μιά φωνή, καμπάνα γιορτινή, να με παρακυνεί

Κάθε Κυριακή, μου λέει να πάω εκεί, εκεί, εκεί

που χτίζουνε φωλιά αλλόκοτα πουλιά,

στου ήλιου τα σκαλιά

Ουρανέ, ΟΧΙ δεν θα πω το ναι

Κάθε δειλινό κοιτώ τον ουρανό, τον γαλανό
και μια φωνή τρελή, σαν χάνδι κι απειλή κοντά της με καλεί

Κάθε Κυριακή μου λέει να πάω εκεί, εκεί, εκεί

μου τάζει, ωκεανούς, κομήτες φωτεινούς

και ό, τι βάζει, ο νους

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0

Έχουν προηγηθεί οι κάτωθι εκδόσεις:

- Έκδοση διαθέσιμη εδώ: <http://eclass.uoa.gr/modules/document/?course=SOCTHEOL105>

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Σωτήριος Δεσπότης, 2015. Σωτήριος Δεσπότης. «Ερμηνεία και ερμηνευτική της καινής διαθήκης. Ενότητα 1: Φωνή βοώντος εν τη ερήμω: ετοιμάσατε την οδόν του Κυρίου (ησ. 40, 1): «εναλλακτική» σύλληψη του «ευ-αγγελίου» των ευαγγελίων στη σχολική τάξη». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://opencourses.uoa.gr/courses/SOCTHEOL6/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

- Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:
- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

